

ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการขอรับเงินสินบนนำจับ ตามพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522¹

รุ่งนภา เลิศเวช²

จากการศึกษาปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการขอรับเงินสินบนนำจับตามพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 อาจจะกล่าวได้ว่า ระบบเงินสินบนนำจับมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแจ้งเบาะแสการกระทำความผิด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ ซึ่งการขอรับเงินสินบนนำจับตามพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 ยังมีปัญหาสำคัญหลายประการที่จำเป็นต้องได้รับการแก้ไข กล่าวคือ การที่กฎหมายกำหนดอัตราเงินสินบนนำจับไว้ต่ำเกินไป ซึ่งอัตราส่วนของเงินสินบนนำจับสำหรับประชาชนผู้แจ้งความนำจับนั้นมีจำนวนที่น้อยกว่าเงินรางวัลของเจ้าหน้าที่ จึงอาจจะส่งผลให้ประชาชนขาดแรงจูงใจในการให้ความร่วมมือ รวมถึงไม่มีการกำหนดเพดานขั้นสูงของเงินสินบนที่ชัดเจน และการกำหนดระยะเวลาดำเนินการเกี่ยวกับการขอรับเงินสินบนนำจับที่ไม่ชัดเจนและเหมาะสม ส่งผลให้เกิดช่องว่างในการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ นอกจากนี้ กระบวนการในการดำเนินการเกี่ยวกับเงินสินบนนำจับตามพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 มีลักษณะคาบเกี่ยวกันระหว่างการทำทางปกครองและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ส่งผลให้เกิดความไม่ชัดเจนในเรื่องเขตอำนาจศาล โดยปรากฏจากแนวคำวินิจฉัยของศาลปกครองสูงสุดที่แตกต่างกัน ซึ่งส่งผลกระทบต่อการใช้สิทธิเรียกร้องของประชาชน อย่างไรก็ตาม ปัญหาต่าง ๆ ที่พบเมื่อได้ทำการศึกษาปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการขอรับเงินสินบนนำจับตามพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 สามารถสรุปได้ดังนี้

ประการแรกคือ ปัญหาเกี่ยวกับเงินสินบนนำจับตามพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 ซึ่งกฎหมายกำหนดอัตราเงินสินบนนำจับไว้ต่ำเกินไป รวมถึงไม่มีการกำหนดเพดานขั้นสูงของเงินสินบนที่ชัดเจน โดยพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 มิได้ให้ความหมายของคำว่า เงินสินบนนำจับไว้ แต่จะปรากฏอยู่ในระเบียบสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการจ่ายเงินสินบน เงินรางวัล และค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน พ.ศ. 2548 ที่ให้ความหมายของคำว่า เงินสินบน หมายถึง เงินที่ทางราชการจ่ายให้แก่ผู้แจ้งความนำจับ ซึ่ง “ผู้แจ้งความนำจับ” หมายถึง บุคคลเดียวหรือหลายคนซึ่งนำเบาะแสหรือคำเตือนแห่งการกระทำความผิดมาแจ้งแก่ทางราชการ จนทางราชการสามารถลงโทษผู้กระทำความผิดได้ แต่ต้องมีชื่อเจ้าหน้าที่ผู้จับ

¹บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระ เรื่อง ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการขอรับเงินสินบนนำจับตามพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์สุเมธ จานประดับ และคณะกรรมการสอบ คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สกลีร์ สิริพิฑูร และ ดร.พิรพงศ์ จงไพศาลสกุล

²นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (วิทยาเขตบางนา) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

หรือข้าราชการ หรือเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจดำเนินการตามกฎหมายในเรื่องนั้น³ จึงอาจสรุปได้ว่า เงินสินบนนำจับเป็นเงินที่รัฐกำหนดให้จ่ายแก่ประชาชนที่มีส่วนร่วมในการแจ้งความนำจับผู้กระทำความผิดตามที่กฎหมายกำหนด โดยข้อบังคับกระทรวงการคลัง ว่าด้วยการหักเงินค่าปรับก่อนนำส่งคลัง พ.ศ. 2546⁴ และที่แก้ไขเพิ่มเติมได้กำหนดขั้นตอนและสัดส่วนการหักเงินค่าปรับก่อนนำส่งคลัง ซึ่งมีการกำหนดสัดส่วนของเงินที่หักไว้ หรือเงินที่ได้รับจากเงินค่าปรับที่ได้รับชำระตามคำพิพากษาของศาล สามารถนำไปใช้จ่ายโดยแบ่งเงินดังกล่าวออกเป็นสี่ส่วน ดังนี้ ตามข้อ 9 (2) ให้หักเงินค่าปรับหนึ่งส่วนไว้เป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานโดยส่วนราชการ จะจัดตั้งเป็นกองทุนก็ได้ ส่วนอีกสามส่วนตามข้อ 9 (1) จะแบ่งเป็น 2 กรณีคือ แบ่งเป็นเงินสินบน 1 ส่วน สำหรับจ่ายให้แก่ผู้แจ้งความนำจับ และอีก 2 ส่วน ให้เป็นจ่ายเงินรางวัลแก่เจ้าหน้าที่ผู้จับ ในกรณีที่ไม่มีผู้แจ้งความนำจับ ให้นำเงินสินบนไปรวมกับเงินรางวัล รวมเป็น 3 ส่วน จ่ายให้แก่เจ้าหน้าที่ผู้จับกุม⁵ จะเห็นได้ว่าการที่กฎหมายกำหนดอัตราเงินสินบนนำจับไว้ต่ำกว่าเงินรางวัลของเจ้าหน้าที่ย่อมส่งผลต่อแรงจูงใจของประชาชนในการแจ้งเบาะแส และเมื่อได้ศึกษากฎหมายการให้เงินสินบนนำจับ ในกฎหมายฉบับอื่น เช่น กฎหมายศุลกากร และกฎหมายยาเสพติดแล้วกลับพบว่า กฎหมายศุลกากรและกฎหมายยาเสพติดมีการกำหนดอัตราการจ่ายเงินสินบนนำจับที่แตกต่างกับกฎหมายอาหาร กล่าวคือ กฎหมายศุลกากรมีการกำหนดจำนวนเงินขึ้นสูงสำหรับการจ่ายเงินสินบนนำจับ และเงินรางวัลแต่ละคดีเอาไว้ และความผิดที่แจ้งความนำจับต่อเจ้าหน้าที่จะต้องไม่ใช่ความผิดที่ตามปกติสามารถพบได้อยู่แล้ว⁶ ส่วนกฎหมายยาเสพติดได้กำหนดเงื่อนไขการจ่ายค่าตอบแทนให้แก่ผู้แจ้งความนำจับในอัตราร้อยละ 75 และให้จ่ายให้แก่เจ้าหน้าที่ในอัตราร้อยละ 25⁷ ซึ่งจะเห็นได้ว่ามีความแตกต่างกับกฎหมายอาหารอยู่ค่อนข้างมาก เพราะเงินสินบนตามกฎหมายอาหาร จะกำหนดให้ผู้แจ้งความนำจับในอัตราที่น้อยกว่ารางวัลที่เจ้าหน้าที่ได้รับ

ประการที่สอง ปัญหาเกี่ยวกับระยะเวลาการดำเนินการของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ในกระบวนการพิจารณาเงินสินบนนำจับ จากการศึกษาพบว่า พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 ยังมีข้อจำกัดในเรื่องการกำหนดขั้นตอนและระยะเวลาการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ กล่าวคือ ไม่มีการกำหนดกรอบระยะเวลาที่ชัดเจนสำหรับการตรวจสอบพื้นที่หรือสินค้าที่ได้รับแจ้งเบาะแส อีกทั้งยังขาดการกำหนดวิธีการและขั้นตอนที่

³ระเบียบสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการจ่ายเงินสินบน เงินรางวัล และค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน พ.ศ. 2548, ข้อ 4.

⁴องค์กรต่อต้านคอร์รัปชัน (ประเทศไทย), **ทำความเข้าใจกับคำว่าสินบน** [Online], available URL: <http://www.anticorruption.in.th/2016/th, 2567> (ธันวาคม, 2).

⁵ข้อบังคับกระทรวงการคลัง ว่าด้วยการหักเงินค่าปรับก่อนนำส่งคลัง พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม, ข้อ 9.

⁶ระเบียบกรมศุลกากรว่าด้วยการจ่ายเงินสินบนและรางวัล พ.ศ.2560, ข้อ 3 และ ข้อ 6.

⁷ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการจ่ายเงินค่าตอบแทนผู้แจ้งความนำจับ เงินค่าตอบแทนเจ้าหน้าที่และเงินช่วยเหลือในการปฏิบัติงานยาเสพติด พ.ศ. 2561, ข้อ 19.

ชัดเจนในการเข้าตรวจสอบ นำจับ และเปรียบเทียบปรับ และแม้ว่าระเบียบสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการจ่ายเงินสินบน เงินรางวัล และค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน พ.ศ. 2548 จะมีการกำหนดในข้อ 21 และข้อ 23 ให้เจ้าหน้าที่แจ้งผลการดำเนินคดีแก่ผู้แจ้งความนำจับ และกำหนดระยะเวลาการจ่ายเงินสินบนภายใน 5 วันทำการนับแต่วันได้รับเงินค่าปรับ⁸ แต่ยังคงมีช่องว่างในส่วนของการขึ้นตอนการดำเนินการก่อนถึงการปรับ ซึ่งอาจก่อให้เกิดการใช้ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ในการตีความและบังคับใช้กฎหมายในทางมิชอบ เปิดโอกาสให้มีการเอื้อประโยชน์แก่ผู้ประกอบการบางราย หรือกลั่นแกล้งผู้ประกอบการที่ไม่ยอมจ่ายสินบน

หากพิจารณาตามทฤษฎีการใช้อำนาจรัฐที่ต้องคำนึงถึงความเหมาะสมและส่งผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนให้น้อยที่สุด การที่กฎหมายไม่กำหนดกรอบระยะเวลาที่ชัดเจนในการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ จึงเป็นการใช้อำนาจรัฐที่อาจกระทบต่อสิทธิของประชาชนเกินสมควร และขัดกับหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี⁹ นอกจากนี้ ข้อ 8 ของระเบียบดังกล่าวได้กำหนดเงื่อนไขการจ่ายเงินสินบนไว้ว่า จะจ่ายให้เมื่อเจ้าหน้าที่สามารถจับกุมผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้เป็นผลสำเร็จ และต้องมีการเปรียบเทียบปรับหรือมีคำพิพากษาลงโทษปรับแล้วเท่านั้น การขาดกำหนดระยะเวลาที่ชัดเจนในขั้นตอนต่าง ๆ จึงอาจส่งผลให้การดำเนินการล่าช้าและกระทบต่อสิทธิของผู้แจ้งความนำจับ

ประการที่สาม คือ ปัญหาเกี่ยวกับอำนาจศาลปกครองเกี่ยวกับการจ่ายเงินสินบนนำจับ หากเกิดข้อพิพาทในระหว่างที่เจ้าหน้าที่ดำเนินการในกระบวนการขอรับเงินสินบนนำจับอันจะเป็นคดีขึ้นสู่ศาลนั้น พบว่าแนวคำวินิจฉัยของศาลปกครองสูงสุดมีการพิจารณาที่แตกต่างกัน 2 กรณี คือ กรณีการฟ้องคดีเพื่อขอให้หน่วยงานจ่ายเงินสินบนหรือชดเชยค่าเสียหาย มีแนวคำวินิจฉัยทั้งที่เห็นว่า ไม่อยู่ในอำนาจศาลปกครองเพราะเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และแนวที่เห็นว่าอยู่ในอำนาจศาลปกครองเพราะเป็นการใช้สิทธิเรียกร้องตามกฎหมาย และกรณีการฟ้องคดีเพื่อขอให้หน่วยงานแจ้งผลการดำเนินการเกี่ยวกับการขอรับเงินสินบนนำจับตามที่ได้มีการแจ้งความนำไว้แล้วนั้น มีทั้งแนวที่เห็นว่า ไม่อยู่ในอำนาจศาลปกครองเพราะเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และแนวที่เห็นว่าอยู่ในอำนาจศาลปกครองเพราะเป็นหน้าที่ทางปกครองตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ความไม่ชัดเจนนี้ เกิดจากพระราชบัญญัติอาหามีทั้งบทบัญญัติที่ให้อำนาจทางปกครองและกำหนดโทษทางอาญา โดยไม่มีการกำหนดเรื่องการอุทธรณ์หรือการใช้สิทธิทางศาลไว้เป็นการเฉพาะ ทำให้เกิดปัญหาในการพิจารณาว่าขั้นตอนใดในการ

⁸ระเบียบสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการจ่ายเงินสินบน เงินรางวัล และค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน พ.ศ. 2548, ข้อ 21 และ ข้อ 23.

⁹โชติ ภักดีอักษร, “อำนาจนายทะเบียนประกันภัย: ศึกษากรณีการควบคุมการดำเนินการของบริษัทประกันวินาศภัยที่มีฐานะหรือการดำเนินการอยู่ในลักษณะอำนาจเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เอาประกันภัยหรือประชาชน,” (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ, 2550), หน้า 21.

พิจารณาเกี่ยวกับการขอรับเงินสินบนนำจับ เป็นการใช้อำนาจปกครองหรือเป็นกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ปัญหานี้จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขเพื่อให้เกิดความชัดเจนในการใช้สิทธิทางศาลของประชาชน และเพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรม

จึงมีความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงระบบเงินสินบนนำจับให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยต้องคำนึงถึงการคุ้มครองสิทธิของผู้แจ้งความนำจับ การสร้างแรงจูงใจที่เหมาะสม และการกำหนดแนวทางที่ชัดเจนในการแบ่งแยกเขตอำนาจระหว่างศาลปกครองและศาลยุติธรรม ผู้ศึกษาจึงมีข้อเสนอแนะให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมในประเด็นดังต่อไปนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับเงินสินบนนำจับตามพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 จากการวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับเงินสินบนนำจับตามพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 พบประเด็นปัญหาสำคัญเกี่ยวกับอัตราการจ่ายเงินสินบนที่ต่ำกว่าเงินรางวัลที่จ่ายให้เจ้าหน้าที่ และการไม่มีการกำหนดเพดานสูงสุดของเงินสินบนในแต่ละคดี ผู้ศึกษาจึงขอเสนอแก้ไขข้อบังคับกระทรวงการคลัง ว่าด้วยการหักเงินค่าปรับก่อนนำส่งคลัง พ.ศ. 2546 ดังนี้

เดิม “ข้อ 9 เงินที่หักไว้หรือได้รับจากเลขานุการสำนักงานศาลยุติธรรมตามข้อ 7 ให้นำไปใช้จ่าย ดังนี้

(1) จำนวนสามในสี่ส่วน ให้นำไปจ่ายเป็นเงินสินบนส่วนหนึ่งและเงินรางวัลสองส่วน ในกรณีที่ไม่ต้องจ่ายเงินสินบน ให้รวมจ่ายเป็นเงินรางวัลทั้งสามส่วน

(2) จำนวนที่เหลืออีกส่วนหนึ่ง ให้นำไปจ่ายเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานโดยส่วนราชการจะจัดตั้งเป็นกองทุนก็ได้”

แก้ไขเป็น “ข้อ 9 เงินที่หักไว้หรือได้รับจากเลขานุการสำนักงานศาลยุติธรรมตามข้อ 7 ให้นำไปใช้จ่าย ดังนี้

(1) จำนวนสามในสี่ส่วน ให้นำไปจ่ายเป็นเงินสินบนสองส่วนและเงินรางวัลหนึ่งส่วน ในกรณีที่ไม่ต้องจ่ายเงินสินบน ให้รวมจ่ายเป็นเงินรางวัลทั้งสามส่วน ทั้งนี้ จำนวนเงินสินบนที่จ่ายในแต่ละคดีต้องไม่เกินหนึ่งแสนบาท

(2) จำนวนที่เหลืออีกส่วนหนึ่ง ให้นำไปจ่ายเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานโดยส่วนราชการจะจัดตั้งเป็นกองทุนก็ได้”

การแก้ไขนี้มีการเปลี่ยนแปลงสำคัญ 2 ประการ ได้แก่ การปรับสัดส่วนการจ่ายเงินสินบนให้มากกว่าเงินรางวัล และการกำหนดเพดานสูงสุดของเงินสินบนไว้ที่หนึ่งแสนบาทต่อคดี ซึ่งจะช่วยสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแจ้งเบาะแสการกระทำความผิด และมีกรอบการควบคุมการจ่ายเงินที่เหมาะสม

2. ปัญหาเกี่ยวกับระยะเวลาการดำเนินการของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการพิจารณาเงินสินบนนำจับ จากการศึกษาปัญหาเกี่ยวกับระยะเวลาการดำเนินการของหน่วยงานทาง

ปกครองในกระบวนการพิจารณาเงินสินบนนำจับตามพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 พบว่ายังมีข้อจำกัดและช่องว่างทางกฎหมายในหลายประการ โดยเฉพาะการขาดการกำหนดกรอบระยะเวลาและขั้นตอนการดำเนินการที่ชัดเจนของเจ้าหน้าที่ ตั้งแต่การเข้าตรวจสอบพื้นที่ การรวบรวมพยานหลักฐาน จนถึงการเปรียบเทียบปรับ ซึ่งอาจส่งผลให้เกิดความล่าช้าในการปฏิบัติงาน และเปิดช่องให้มีการใช้ดุลยพินิจในทางมิชอบ กระทบต่อสิทธิของผู้แจ้งความนำจับและประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย

แม้ว่าระเบียบสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาที่เกี่ยวข้องจะมีการกำหนดระยะเวลาในการจ่ายเงินสินบนภายหลังจากได้รับเงินค่าปรับแล้ว แต่ยังคงขาดการกำหนดระยะเวลาในขั้นตอนที่สำคัญก่อนหน้านี้ รวมถึงขาดมาตรการในการติดตามตรวจสอบการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ ดังนั้น เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรม

จากการศึกษาข้อ 8 ของระเบียบสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการจ่ายเงินสินบน เงินรางวัล และค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน พ.ศ. 2548 ผู้ศึกษาเห็นควรเสนอให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมระเบียบดังกล่าว โดยเพิ่มข้อ 8/1 เพื่อกำหนดขั้นตอนและระยะเวลาในการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ ดังนี้

แก้ไขเพิ่มเติม “ข้อ 8/1 เมื่อได้รับการแจ้งเบาะแสการกระทำความผิด ให้เจ้าหน้าที่ดำเนินการตรวจสอบข้อมูลเบื้องต้นให้แล้วเสร็จภายใน 3 วันทำการ และต้องเข้าตรวจสอบพื้นที่หรือจับกุมผู้กระทำความผิดภายใน 15 วันนับแต่วันที่ได้รับแจ้ง หากมีเหตุจำเป็นที่ไม่อาจดำเนินการได้ภายในระยะเวลาดังกล่าว ให้เจ้าหน้าที่รายงานเหตุผลความจำเป็นต่อผู้บังคับบัญชาและแจ้งให้ผู้แจ้งความนำจับทราบก่อนครบกำหนดไม่น้อยกว่า 3 วัน ทั้งนี้ จะขยายระยะเวลาได้ไม่เกิน 2 ครั้ง ครั้งละไม่เกิน 15 วัน

ให้เจ้าหน้าที่รวบรวมพยานหลักฐานและดำเนินการเปรียบเทียบปรับให้แล้วเสร็จภายใน 30 วันนับแต่วันที่เข้าตรวจสอบหรือจับกุม และแจ้งผลการดำเนินการให้ผู้แจ้งความนำจับทราบทุกกระยะ โดยอาจแจ้งผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้แจ้งความนำจับได้ให้ไว้ด้วยก็ได้

การนับระยะเวลาตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง มิให้นับรวมระยะเวลาที่ต้องดำเนินการตามขั้นตอนของกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง”

3. ปัญหาเกี่ยวกับอำนาจศาลปกครองเกี่ยวกับการจ่ายเงินสินบนนำจับ ขั้นตอนในระหว่างที่เจ้าหน้าที่กำลังดำเนินการแล้วผู้ฟ้องคดีนำคดีมาฟ้อง

จากการศึกษาปัญหาเกี่ยวกับอำนาจศาลปกครองในการพิจารณาคดีเงินสินบนนำจับตามพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 พบว่าเป็นประเด็นที่มีความซับซ้อนและส่งผลกระทบโดยตรงต่อสิทธิของประชาชน เนื่องจากพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวมีลักษณะพิเศษที่ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ทั้งในทางปกครองและทางอาญา โดยไม่ได้มีบทบัญญัติที่ชัดเจนเกี่ยวกับการแบ่งแยกการใช้อำนาจทั้งสองลักษณะ

จากการศึกษาแนวคำวินิจฉัยของศาลปกครองสูงสุด พบว่ามีการตีความเขตอำนาจศาลที่แตกต่างกันเป็นสองแนวทาง แนวทางแรกถือว่าการดำเนินการทั้งหมดเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา จึงไม่อยู่ในอำนาจพิจารณาของศาลปกครอง¹⁰ ส่วนแนวทางที่สองพยายามแยกการใช้อำนาจทางปกครองออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญา¹¹ ความแตกต่างในการตีความนี้สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการแก้ไขกฎหมายเพื่อกำหนดขอบเขตอำนาจศาลให้ชัดเจน

ผู้ศึกษาจึงเห็นควรเสนอให้แก้ไขเพิ่มเติมระเบียบสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการจ่ายเงินสินบน เงินรางวัล และค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน พ.ศ. 2548 โดยเพิ่มหมวดการคุ้มครองสิทธิของผู้แจ้งความนำจับ เพื่อกำหนดขั้นตอนการดำเนินการ การอุทธรณ์ และการใช้สิทธิทางศาลให้ชัดเจน ดังนี้

แก้ไขเพิ่มเติมหมวด... การคุ้มครองสิทธิของผู้แจ้งความนำจับ ดังนี้

“ข้อ... การดำเนินการใดที่เกี่ยวข้องกับการจ่ายเงินสินบนนำจับ การแจ้งผลการดำเนินการ หรือการพิจารณาเกี่ยวกับสิทธิในการได้รับเงินสินบนนำจับ ให้ถือเป็นการกระทำทางปกครองที่อยู่ภายใต้การพิจารณาของศาลปกครองตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง

ข้อ... การดำเนินการสอบสวน การรวบรวมพยานหลักฐาน และการใช้อำนาจเปรียบเทียบปรับในคดีอาญาตามพระราชบัญญัตินี้ ให้อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลยุติธรรม

ข้อ... ในกรณีที่ผู้แจ้งความนำจับไม่ได้รับเงินสินบนนำจับ หรือได้รับเงินสินบนนำจับไม่ครบถ้วน หรือไม่ได้รับแจ้งผลการดำเนินการภายในระยะเวลาที่กำหนด ให้มีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งหรือการกระทำดังกล่าวต่อเลขาธิการคณะกรรมการอาหารและยาภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ทราบคำสั่งหรือการกระทำนั้น

ข้อ... กรณีที่ผู้แจ้งความนำจับไม่พอใจผลการพิจารณาอุทธรณ์ หรือไม่ได้รับแจ้งผลการพิจารณาอุทธรณ์ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันยื่นอุทธรณ์ ให้มีสิทธินำคดีไปฟ้องต่อศาลปกครองได้ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งผลการพิจารณาอุทธรณ์หรือวันที่พ้นกำหนดเก้าสิบวันนับแต่วันยื่นอุทธรณ์

ข้อ... เมื่อมีการออกคำสั่งหรือแจ้งผลการพิจารณาใด ๆ เกี่ยวกับเงินสินบนนำจับ ให้หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐแจ้งสิทธิในการอุทธรณ์หรือฟ้องคดี พร้อมกำหนดระยะเวลาและวิธีการให้ผู้แจ้งความนำจับทราบด้วย”

¹⁰ คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 197/2567.

¹¹ คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 1827/2567.

เอกสารอ้างอิง

- โชติ ภักดีอักษร. “อำนาจนายทะเบียนประกันภัย: ศึกษากรณีการควบคุมการดำเนินการของบริษัทประกันวินาศภัยที่มีฐานะหรือการดำเนินการอยู่ในลักษณะอำนาจเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เอาประกันภัยหรือประชาชน.” วิทยานิพนธ์นิติศาสตร-มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ, 2550. หน้า 21.
- สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการจ่ายเงินสินบน เงินรางวัล และค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน พ.ศ. 2548, ข้อ 21 และ ข้อ 23.
- ระเบียบสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการจ่ายเงินสินบน เงินรางวัล และค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน พ.ศ. 2548, ข้อ 4.
- องค์กรต่อต้านคอร์รัปชัน (ประเทศไทย). **ทำความเข้าใจกับคำว่าสินบน** [Online]. Available URL: <http://www.anticorruption.in.th/2016/th, 2567> (ธันวาคม, 2).
- ระเบียบกรมศุลกากรว่าด้วยการจ่ายเงินสินบนและรางวัล พ.ศ.2560, ข้อ 3 และ ข้อ 6.
- ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการจ่ายเงินค่าตอบแทนผู้แจ้งความนำจับ เงินค่าตอบแทนเจ้าหน้าที่และเงินช่วยเหลือในการปฏิบัติงานยาเสพติด พ.ศ. 2561, ข้อ 19.
- ข้อบังคับกระทรวงการคลัง ว่าด้วยการหักเงินค่าปรับก่อนนำส่งคลัง พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม, ข้อ 9.
- คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 197/2567.
- คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 1827/2567.